

Maj Palmberg & Annemette Kirkegaard (eds.): *Playing with Identities in Contemporary Music in Africa*. Nordiska Afrikainstitutet in cooperation with The Sibelius Museum / Department of Musicology, Åbo Akademi University 2002. 182 s., ill., ISBN 91-7106-496-6.

På forsiden af denne udgivelse ses den gådefulde nigerianske musiker Bisade Ologunde kendt under navnet Lágbájá, hvis cd-trilogi *We, Me* og *Abami* trækker på genrer så forskellige som jazz, soul, hip hop og kletzmer. Han er maskeret, og hans ansigtsløse musiker-persona er en udtalt kontrast til hans forgængere, de store mænd, der har præget Nigerias nyere musik: King Sunny Adé, kongen over jùjú, der iscenesætter sig selv som en blanding af *praise singer* og storkøbmand, og Fela Anikulapo-Kuti, præsidenten over afro-beat, der udråbte sin egen republik, *Kalakuta*, fra sin natklub i Lagos-kvarteret Ikeja; en parodisk protest mod rækken af nigerianske diktaturregimer baseret på ran og korrupsion. I tilfældet Fela Kutu smeltede den indre og den ydre person sammen i en højtråbende *performer* med et ironisk forhold til den musikalske Yoruba-tradition, han trak på, mens Lágbájá uden denne distance udnytter et af den samme kulturs stærkeste symboler, masker fra Egúngún-maskerader. Selve ordet lágbájá betyder ifølge hans alter ego "ingen", "nogen", "alle" eller "enhver" alt efter sammenhængen. Ologunde ønsker, at hans *persona* skal give stemme til Nigerias millioner i en situation, hvor voldsom politisk ustabilitet betyder, at almindelige mennesker er ved at miste deres historisk tilvejebragte identitet.

Hvilke socialhistoriske ryk denne markante forskel på den yngre og de ældre musikere er udtryk for, kan man læse om i Christopher Watermans "Big Man, Black President, Masked One: Models of the Celebrity Self in Yoruba Popular Music in Nigeria". Artiklen sammenkæder på forbilledlig vis kultur- og musikteori med en dyb forståelse for Yoruba-folkets kosmologi og personopfattelse. Waterman er en af veteranerne og stjernerne inden for den moderne ikke-museale musikforskning i Afrika, og hans artikel er den første af en række glimrende bidrag i Mai Palmbergs og Annemette Kirkegaards antologi *Playing with Identities in Contemporary Music in Africa*.

Bogen præsenterer et udvalg på 11 artikler fra en konference om afrikansk musik i samfundsmæssig kontekst afholdt i Finland i 2000. Kon-

ferencen beskæftigede sig med musik og identitet, musik som modstand og musikkens forhold til globalisering. I en kort indledning diskuterer Annemette Kirkegaard musik, historie og identitet. Hun skitserer hovedtendenser i tidligere vestlige tilgange til fremmed musik. Indtil 1950 så musikforskere afrikansk musik i et evolutionært perspektiv og interesserede sig især for dens formelle egenskaber. Derfra vendte interessen sig mod musikkens samfundsmæssige indlejring og mod spændingen mellem egen og fremmed(artet) musik. Hun diskuterer risikoen for essenstænkning når musik klassificeres etnisk og nationalt, og lander på et synspunkt der siger, at det er nødvendigt at supplere indholds-analyse med "both the social and the musical layers of performance in order to understand the overall meaning of the music culture" (s. 10). *Performance* bliver et nøglebegreb, som sammenfatter musikkens formelle/indholdsmæssige side og dens kropslige, sociale, institutionelle og udadvendte dimensioner.

En stor del af den behandlede musik kan ikke høres i vores del af verden, men artiklerne viser både, hvor produktiv, vidtspændende og talentfuld den afrikanske musikscene er, og hvor givtig en historisk/sociologisk tilgang til dens stil, genrer, institutioner og musikere er. Det gælder Simon Akinde's "Playing it 'Loud and Straight'", om den rolle unges præference for reggae (inkarneret i tilbedelsen af stjernen Alpha Blondy) og zougloou har haft i de nylige kup og modkup i Elfenbenskysten, og John Collins' beslægtede redegørelse for musikken som faktor i generationsopgør i Ghana. Allerede i 1950'erne lod grupper af uddannede, arbejdsløse unge sig hyre til at optræde i de berømte *highlife guitar bands* og *concert parties*. Musikerprofessionen var ringeagtet, men den tiltrak unge mænd og kvinder, som blev indflydelsesrige gennem musikken. Som alle andre steder er der også i dag i Vestafrika en tæt forbindelse mellem ungdom, musik, subkultur, mode og kriminalitet. Ndiouga Bengas kendskab til Senegals populærmusik, som han diskuterer i "'The Air of the City Makes Free'. Urban Music from the 1950s to the 1990s in Senegal. Variété, Jazz, Mbalax, Rap", er lige så stort som veteranen John Collins' til Ghanas. Hans beskrivelse af den måde, hvorpå rap og hip-hop tilpasses lokal sensibilitet er især spændende.

David Coplan blev kendt for sin bog om Sydafrikas populærmusik *In Township Tonight* (1985), som belyste den store gensidige indfly-

delse mellem sort amerikansk og sydafrikansk musik. Hans bidrag til *Playing with Identities* er en inspireret gennemgang af zulu-genren maskanda (afrikans for musikant), som er mindre by-baseret end den mere 'jazzede' genre mbaqanga, som Miriam Makeba og Hugh Masekela har gjort berømt. Coplan kalder maskanda Sydafrikas traditionelle populærmusik, og hans beskrivelse af genren gør alle rigide begreber og panderynken over forholdet mellem tradition og modernitet overflødige: "Electric guitars, basses and keyboards, penta- and hexatonic scales, and staggered linear melodic polyphonies; shiny drum kits thumping out rhythms of centuries-old stomping dances; leopard tails, antelope skin or string skirts with sneakers and spandex underwear, miraculously balanced beaded headdresses and Kangol caps worn backwards, rhythmically bouncing, nude ... breasts, antiphonal lead vocalists and a chorus of back-up singers, synchronized hip swinging and stealthy Afro-Christian step-dancing: all are part of Zulu traditional popular music" (s. 104). Coplan belyser radio- og tv-mediets betydning for den traditionelle musiks popularitet i Sydafrika, især det ugentlige tv-program *Ezodumo*, og slutter sin artikel med en politisk perspektivering: Populærmusik er en af de industrier i Afrika, hvor partnerskabet mellem vestlig teknologi og organisation og afrikanske kulturelle ressourcer har størst økonomisk potentiale. På baggrund af afrikansk musiks høje kvalitet og store udbredelse mener Coplan, at kampe, der er tabt inden for politik og økonomi, kan vindes på det kulturelle område. Når det gælder Sydafrika understøttes udbredelsen af maskanda og andre populære genrer af rasta-præget pan-afrikansk ideologi og af præsident Mbekis programatiske ambition om en afrikansk renaissance.

Artiklerne om Tanzanias orkestrale taarap-musik, Kap Verdes sørgmodige morna og saudade-tradition, som vi kender fra Cesaria Évora, og kvindelige mbira-musikere fra Zimbabwe baserer sig på omfattende empiriske arbejder – interviews, arkivstudier og diskografier. Lige så spændende er uganderer Sylvania Nannyonga-Tamusuzas analyse af en enkelt sang, "Kayanda", historien om en immigrant fra Burundi, som i sit musikalske udtryk bliver en allegori over brandfarlige emner som fremmedhad, køn og nationalisme i Uganda. Det ville have været rart med en artikel om Congos populære rumba, også kendt som soukous, genren der er

krydset frem og tilbage over Atlanten og som hele Central- og Østafrika lytter og danser til.

I sin indledning tilslutter Annemette Kirkegaard sig Christopher Watermans synspunkt, at afrikansk populærmusik og dens udøvere er udtryk for "kropsliggjort teori" og "tanker-i-bevægelse", og at musikken er mere sofistikeret end de tankefigurer og den prosa, der forsøger at indfange den. Som læser er man dog taknemmelig over forskernes bestræbelser på at sætte ord på musikken. Bogen er en enestående chance for at få et detaljeret kendskab til Afrikas musik, instrumenter og stjerner, og et interessant indblik i musikkens betydning for de forskellige nationers og regioners politiske kultur.

Bodil Folke Frederiksen

NODER

Jens Henrik Koudal (ed.): *Andreas Kirchoff: Sonata a 4, Suite a 4, Sonata a 6*, continuostemme ved Eilif Zachariassen, www.sheetmusicnow.com, Amazing Music World, copyright 2002. 56 s., 84 s., 76 s., \$ 10,50, \$ 11,50, \$ 13; 'download'-tid: uoplyst.

Det er ingen hemmelighed, at mange traditionelle musikforlag har svært ved at få nodeudgivelser – specielt noder, der henvender sig til et smallere publikum, eller som ikke er omfattet af de givtige rettigheder – til at give et rimeligt overskud. Det er derfor heller ingen overraskelse, at mange søger nye veje for at effektivisere arbejdet og for at reducere udgifterne. Amazing Music World har fundet en niche. De sælger og leverer noder over internettet, hvilket er en original ide med interessante perspektiver. Uanset hvor man befinder sig i verden, kan man bestille og betale over nettet, hvorefter man får adgang til at udskrive de værker, man har købt.

Amazing Music World har blandt andet valgt at udgive Andreas Kirchoffs kammermusik fra ca. 1664, hvilket er meget prisværdigt, da det er yderst sjældent, man ser udgivelser af 'dansk' musik fra det syttende århundrede. Besætningen er for strygere (violin(er), to bratscher, violone og continuo) og er typisk for franskinspirerede ensembler i Nordeuropa i midten af 1600-tallet. Musikken, der kun har været tilgængelig i manuskript, er udgivet med forord, partitur, stemmemateriale (inklusive en realiseret continuostemme), en interessant artikel om